

G5 Bestuurlijk Overleg Almere – Amsterdam – Den Haag – Rotterdam – Utrecht

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Aan de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en
Media
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Datum
5 september 2019

Betreft
Crisismaatregelen lerarentekort in G5

Behandeld door
G. van Drielen en J.Wolters

G5 Bestuurlijk Overleg

Geachte minister Slob

Retouradres
Laan van Poot 152
2566EE Den Haag

Emailadres
jannywolters@casema.nl

Telefoon
+31 6 510 270 81

De schoolbesturen in het G5 Bestuurlijk Overleg slaan bij u alarm omdat het groeiend lerarentekort in het basisonderwijs in toenemende mate een negatief effect heeft op onze kernopdracht om voor alle leerlingen een passend aanbod van goed onderwijs en begeleiding te leveren.

Onze zorg betreft niet alleen het aantal vacatures. Alleen al in Amsterdam zijn er 280 fte's aan vacatures en het beeld is in de overige vier grote gemeenten niet veel anders. Dit gegeven geeft echter slechts een beperkt beeld van de impact van het tekort op onze scholen. Er is ook sprake van een toenemende doorstroming van medewerkers, omdat zij bijvoorbeeld in hun eigen woonomgeving een baan kunnen vinden. Ook vervallen bepaalde functies binnen de school (zoals die van intern begeleider of adjunct-directeur) gedeeltelijk of helemaal doordat de betreffende personen in groepen zonder leraar moeten invallen. Bovendien is de inzet van onbevoegden voor de klas aan de orde van de dag waarbij hun begeleidende collega's ook voor de klas staan. Zo zijn bij de start van dit schooljaar veel vacatures 'vervuld' door onbevoegde leraren voor de klas te zetten. Dat veel van onze scholen met zulke noodoplossingen het jaar zijn begonnen, laat wel zien hoe nijpend de situatie in de G5 gemeenten is. Het tekort is dusdanig dat de maatregelen uit de handreiking van de inspectie¹ niet langer toereikend zijn.

De situatie binnen de G5-schoolbesturen verschilt weliswaar per school of bestuur. Het is echter voor ieder van ons een permanente puzzel om samen met onze schoolleiders het formatieplaatje rond te krijgen. Met onze lokale partners werken we met enorme inzet aan het werven, opleiden én het behouden van zo veel mogelijk leraren. Ook mensen uit andere beroepen halen we over om voor het onderwijs te kiezen en na een speciale opleiding voor de klas te gaan staan. Dankzij deze 'zij-instromers' vullen we het lerarentekort voor een klein deel aan. Dat zijn echter druppels op een

¹ *Handreiking lerarentekort in het primair onderwijs* Onderwijsinspectie/november 2018

gloeiende plaat zolang er geen structurele oplossingen worden toegepast. We nemen wel initiatieven om het onderwijs anders te organiseren, maar dit is een zaak van lange adem om vanuit visie innovatieve acties te realiseren. Vooral nog hebben de maatregelen onvoldoende effect om de nood van alledag op te vangen.

Meer nog dan voorgaande jaren zien wij ons genoodzaakt maatregelen te nemen die schuren met de wetgeving of die geen garantie bieden voor het behoud of verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Denk bijvoorbeeld aan onderwijsassistenten, LIO'ers of andersbevoegden die een groep onder hun hoede nemen of aan het 'overscholen heen' samenvoegen van groepen. Wie de huidige situatie op zich laat inwerken, begrijpt dat op zeer korte termijn tal van noodmaatregelen moeten worden gehanteerd om de dreigende crisis het hoofd te bieden.

De situatie is nijpend. De bijlage bij deze brief, 'Nood breekt wet', bevat een overzicht van deze noodmaatregelen, die door sommige van ons al worden ingezet of binnenkort ingezet zullen worden ten tijde van bijvoorbeeld een griepgolf. Met onze kernopdracht voor ogen en vanuit het gegeven dat het lerarentekort in de G5 gemeenten leidt tot een negatief effect op de kwaliteit van ons basisonderwijs en de kansen voor kinderen, vragen wij u dringend om een crisisaanpak in de Randstad.

Korte termijn: beleidsmatige heroverwegingen nodig

Aanpassingen in de onderwijsprogrammering en adaptief toezicht

De vraag 'Wat kunnen we met een beperkt aantal mensen nog wel bieden en wat niet?' is relevant in het licht van het behoud van de onderwijskwaliteit en de beheersing van de werkdruk op onze scholen. In een aanpassing van de onderwijsprogrammering (tijd, aanbod) zien wij mogelijkheden om acute problemen op te lossen en het programma voor leerlingen en leraren aantrekkelijk te houden. Dit vraagt evenwel niet alleen om meer beleidsruimte in de onderwijsprogrammering voor scholen en besturen in crisissituaties, maar ook om adaptief toezicht in die situaties waar besturen onderbouwd hun aanpassingen kunnen verantwoorden. De opmerking van de hoofdinspecteur in de NPO-special *Spraakmakers ('De inspectie gaat bij de start van het nieuwe schooljaar scherp letten op de gevolgen van het lerarentekort. Dat mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van het onderwijs. Kinderen moeten gewoon goed onderwijs krijgen')* duidt op een onderschatting van de moeilijke en soms ook onwelgevallige keuzes die wij moeten maken om alle kinderen op school te houden. Het kan toch niet zo zijn dat met het toenemende lerarentekort in de Randstad het toezicht en de verantwoording gestoeld blijven op de gedachte dat er niets aan de hand is!

Passend onderwijs

Onlangs heeft u met de vaste commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap passend onderwijs besproken. De uitvoering hiervan is nu uiterst kwetsbaar. Interne begeleiders, remedial teachers en andere specialisten zijn door de druk van het lerarentekort nauwelijks in staat passende basisondersteuning te bieden, omdat zij lesgevende taken krijgen om te voorkomen dat leerlingen naar huis worden gestuurd. Ook passend onderwijs in de huidige vorm vraagt binnen de G5 om een beleidsmatige heroverweging.

Dichten van de salariskloof met het voortgezet onderwijs

Wij herhalen het pleidooi van de PO Raad en van de G4-wethouders om voldoende middelen beschikbaar te stellen waarmee wij tot een goede cao kunnen komen. Wij signaleren een scheefgroei in de salariëring van leraren in het PO en VO, iets wat niet te rechtvaardigen is. Een functie in het voortgezet onderwijs is beslist niet

zwaarder dan die van leraar basisonderwijs. Bovendien is beloning een van de statusindicatoren die samenhangen met het aanzien van het beroep. Dit letterlijk niet waarderen van het leraarschap in ons basisonderwijs in termen van salaris is zonder twijfel een van de oorzaken van de terugloop van het aantal leraren.

Langere termijn: Werven, begeleiden en behouden van (toekomstige) leraren

Doorstroom naar de pabo

De flinke aanscherping van de instroomeisen voor de pabo heeft de afgelopen jaren geleid tot een halvering van de inschrijvers en leidt ook niet tot betere leraren². In onze gemeenten zien we dat met name mbo-gediplomeerden en talentvolle studenten met een niet-westerse achtergrond vanwege de aangescherpte toelatingseisen minder kiezen voor de pabo.

Wij pleiten voor:

- een terugkeer van de subsidie voor stimulering van de doorstroom mbo-pabo in de Randstad en vragen deze breed open te stellen voor alle mbo-gediplomeerden. Met name mbo'ers vanuit verwante pedagogische richtingen kunnen toekomstige leraren voor onderbouwgroepen worden;
- het wegnemen van alle beperkende maatregelen om welke belangstellende gediplomeerde havige en talentvolle student met een niet-westerse achtergrond dan ook toe te laten tot de pabo. Door het vervangen van toetsen als selectiemiddel door toetsen die voor deze groepen de ontwikkeling in beeld brengen kan worden geïnvesteerd in opleidingsprogramma's om de gesignaleerde hiaten weg te werken.
- beroepsbegeleidende leerwegen op de pabo zoals die in het mbo bestaan. Wij denken aan mogelijkheden als drie dagen voor de klas en twee dagen naar school of vier dagen voor de klas en een deel van de pabo-uren in de vakantie organiseren.

Meer begeleidingsmogelijkheden voor zij-instromers

Wij zetten ook in op het aantrekken van meer zij-instromers. Een flink aantal van onze scholen neemt geen zij-instromers meer aan. Er is onvoldoende capaciteit aanwezig om deze medewerkers kwalitatief en voor langere tijd te begeleiden, omdat de begeleiders voor de klas staan. Hierbij speelt ook mee dat de landelijke subsidie, aangevuld met gemeentelijke middelen, onvoldoende is om adequate begeleiding te financieren. Wij vragen u daarom deze subsidie te verhogen zodat wij kunnen zorgen voor een gedegen begeleiding van zij-instromers. Waar nodig kunnen we dan ook zorg dragen voor ondersteuning door externe experts.

Verder vragen wij om vrijstelling van het zogenoemde instellingscollegegeld voor elke zij-instromer met een andere onderwijsbevoegdheid dan die van leraar basisonderwijs. Het is voor ons een belemmering om het instellingscollegegeld van bijvoorbeeld belangstellende pedagogen te betalen, omdat dit het drie- of viervoudige bedraagt van een normale eerste studie.

Opleidingsscholen

Wij roepen u op de financiële drempels voor opleidingsscholen weg te nemen. De huidige staffel is ongunstig voor onze grote opleidingsscholen omdat uitbreiding van de formatie in het eerste jaar niet wordt bekostigd.

Tot slot

Wij willen meebouwen aan een toegankelijker opleidingsstelsel zoals u heeft geschetst in uw brief 'Naar een aantrekkelijker Onderwijsarbeidsmarkt'. Wij zien dit als een kans om de aantrekkelijkheid van het beroep te vergroten en zo ook een bijdrage te leveren aan een van de oplossingen voor het lerarentekort. Wij realiseren ons dat dit een langdurig proces is, dat niet direct een oplossing voor het actuele tekort biedt.

Samen met onze lokale partners werken wij hard aan oplossingen voor het tekort. Het naar voren halen van de werkdrukmiddelen en voorzetting van de 'lokale aanpakmiddelen' na 2019 zijn ons inziens dan ook noodzakelijk om (toekomstige) leraren te werven, te begeleiden en te behouden.

Bij dezen willen wij u informeren dat al onze ouders op zeer korte termijn een brief van ons ontvangen. Wij stellen daarin dat onze onderwijsprofessionals er alles aan doen om ook dit schooljaar goed onderwijs te verzorgen, maar dat zij dit zonder crisismaatregelen voor de Randstad niet kunnen garanderen. Tevens vragen wij nadrukkelijk om begrip bij de ouders voor de ongemakkelijke keuzes die de schoolleiding soms moet maken.

Aan u vragen wij om een beraad met (een afvaardiging van) de schoolbesturen van de G5 over hoe wij op de korte termijn kunnen omgaan met crisissituaties en over maatregelen die op langere termijn oplossingen kunnen brengen. Het lerarentekort vormt het grootste kwantitatieve en daardoor ook kwalitatieve vraagstuk voor ons onderwijs. Het is zaak om op zo kort mogelijke termijn te komen tot een urgentieplan voor het lerarentekort op de G5 scholen met concrete afspraken.

Met vriendelijke groet,

De samenwerkende besturen in het G5 Bestuurlijk Overleg

cc. Saskia Bruines, wethouder Onderwijs gemeente Den Haag
Saïd Kasmi, wethouder Onderwijs gemeente Rotterdam
Anke Klein, wethouder Onderwijs gemeente Utrecht
Marjolein Moorman, wethouder Onderwijs gemeente Amsterdam
Marjan Haak, plaatsvervangend wethouder Onderwijs gemeente Almere

Bijlage 1: *Nood breekt wet*: een overzicht met noodmaatregelen